

Stručné dějiny umělé mušky

Několik vět na úvod a na vysvětlenou

Dějepis nebyl ve škole právě mým nejoblíbenějším předmětem. Suchý výčet dat, jmen panovníků, jejich činů i zločinů mi nikdy nedokázaly přiblížit ani atmosféru té doby ani její kolorit. Něco takového se nám teď, při našem putování dějinami umělé mušky, nesmí stát. Proto se v textu objevují obrázky a zmínky zdánlivě s tématem nesouvisející. Spojíme-li je v povědomí s určitými nám známými historickými souvislostmi, možná užasneme, že např. ve stejné době, kdy se v Praze císař Rudolf II. snažil se svými alchymisty vyrobit zlato, psal v Anglii Isaac Walton svou slavnou knihu **The Compleat Angler**. Zlato pro Rudolfa alchymisté nevyrobili, zlatá zrnka poznání těžíme z Waltonova odkazu dodnes.

A co víc!? Při toulkách minulostí umělé mušky možná zjistíme, že **všechno už tu bylo!** Přijměme toto poznání za své a budme, jako vazači a muškaři, skromní. Moc skromní! A jestli nás k tomu tato letmá exkurse do dějin umělé mušky přivede – pak nebyla sepsána nadarmo.

Starověk

(- 476)

Kolébku první umělé mušky sotva najdeme! Soudí se totiž, že se umělá muška do Evropy dostala z Číny, snad přes Indii a Malou Asii, odtud pak do Řecka a konečně do Říše římské. Ale až v 1. století našeho letopočtu bychom se o ní dočetli v epigramech římského spisovatele Martiala, což je tedy zřejmě **první písemná zmínka** o umělé mušce jako nástraže pro lov ryb.

Již mnohem určitější informace nám podává **Aelianus z Praeneste**, který ve své přírodopisné knize (ze 2. století našeho letopočtu) popisuje jak v **Makedonii**, která v té době byla součástí římské říše, loví domorodci pstruhy na umělé mušky vlastnoručně zhotovené obtáčením raménka háčku karmínovou vlnou a se dvěma srpkou z krku kohouta barvy vosku. Tedy muškou na způsob nám známé mušky Red Spinner. Aelianus dokonce píše o vláčených umělých muškách za lodí při lovu tuňáků.

Středověk

(476 - 1492)

Doba křižáckých výprav, svými rytíři opuštěných hradních paní, trubadúrů. A v letech 1200 – 1210 jim minesenger Wolfram z Eschenbachu, zpívá (nebo šeptá do ouška) o lovu pstruhů na umělou mušku, kterou zde nazývá „Federangel“, tedy „opeřená udička“. Líčí, jak se jeho hrdina bosky brodí říčkou a chytá ryby na umělou mušku.

Z pozdější doby by nás určitě zaujmula **knih z bavorského opatství Tegernsee**, ve které je již

detailně popsáno 50 druhů umělých mušek, a to nejen mušek pro chytání pstruhů a lipanů, ale i kaprů, štik a pod.

Krátce před objevením Ameriky Kryštofem Kolumbusem, asi v roce 1450, jsou v Anglii již známy dva rukopisy, které se zřejmě stávají základem pro známou knihu připisovanou abatyši **Juliáně Bernersové** „The Treatyse of ffishing wyth an Angle“ (v překladu „Pojednání o chytání ryb udicí“). Autorka zde uvádí návod na vázání umělých mušek a jí doporučených 12 mušek pro měsíce od března až do srpna má přiřazeny i své přírodní představitele. A směle můžeme dodat, že mušky takto uvázané by byly účinné i v dnešní době.

Novověk

(1492 -)

Asi se nám nebude chtít věřit, že již **v padesátých letech 16. století** sepsal švýcarský učenec **Konrad Gessner** obsáhlou knihu, ve které (kromě jiného) doporučuje kdy, kde a jaké mušky používat na pstruhy, jaké na lipany. Popisuje tvar mušek, barvy hedvábí, doporučuje lametky i jaké peří na ně vybrat a z kterých částí těla ptáků je lze získat. Zmiňuje se i o muškách housenčitého tvaru.

Že ani v umělých muškách není nic nového pod sluncem bychom přesvědčili současného amerického autora mušek s korkovým tělíčkem. O dobrých čtyřista let před ním je již doporučoval Leonard Mascall.

Pouhých třicet let po popravě českých pánů na Staroměstském náměstí již Angličan Thomas Barker rozděluje umělé mušky na dvě skupiny: bezkřídle (hackles, tedy chmýřenky, palmers, spiders) a s křídly (winged flies). Českým zemím vládne v polovině 17. století podporovatel vědy a umění, „vladař alchymistů“, Rudolf II. a v Anglii vydává **Izaak Walton** knihu, kterou se proslavil jako zakladatel moderního umění rybařského, ačkoliv se sám muškami a muškařením příliš nezabýval. Až když svou knihu doplnil kapitoly svého přítele **Charlese Cottona** o muškách a muškaření, který navíc přidal do spisku dalších 25 nových vzorů mušek, stala se tato na dlouhé roky doslova rybařskou (a muškařskou) biblí.

Isaac Walton

Charles Cotton

18. století nebylo muškařsky příliš plodné; Evropa asi měla za velké francouzské revoluce jiné starosti. Za zmínku však stojí uvést, že v tomto století spatřil světlo světa (vedle neblaze proslulé gilotiny) **vazačský svěráček** a na prutech se poprvé objevila vodící očka.

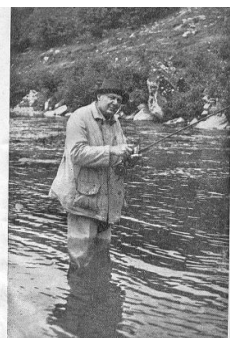
Až v první třetině 19. století přichází **Alfred Ronalds** s dílem pro muškaře, ve kterém uvádí vědecké názvy hmyzu a běžně užívané názvy mušek tento hmyz napodobující.

Do konce první poloviny 19. století prakticky neexistovalo **dělení mušek na „suché“ a „mokré“**. K tomu došlo až zásluhou **Fredericka M. Halforda** a jeho přítele **Marryata** (na obr. vpravo). O Halfordově díle se hovoří jako o epochálním. Přišel totiž s novými myšlenkami a směry založenými na moderních

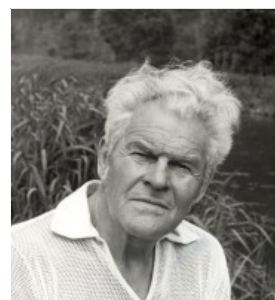
biologických základech, které se v Anglii, na čistých vodách křídových útvarů významnou měrou potvrdily a v praxi osvědčily.

A tak následujících téměř čtyřicet let lze bez nadsázky nazvat neomezenou vládou suché mušky, a to až do začátku 20. století, kdy (opět Angličan) **G. E. M. Skues** přichází s **obhajobou mokré mušky**, zatím jen jako nutného doplňku k suché mušce a uvedením **nymfy a nymfování** do muškařského světa.

V tomto okamžiku a na tomto místě je potřeba se zmínit o **historii umělé mušky a o muškaření v českých zemích**. Nemůžeme vyloučit, že povědomost o možnosti ulovit pstruha na „opeřený háček“ (Federeisel) se dostala mezi osadníky příhraničních oblastí od mnichů z bavorských klášterů již ve středověku, ale doloženu tuto domněnku nemáme. Podle **Karla Lišky**, nestora českého muškaření, měli šumavští rybáři své vlastní vzory mušek, a to pro každou vodu jiné.

Ing. Zdeněk **Šimek**, další velká postava českého muškaření, cituje z knihy Karla Amerlinga (z r. 1852): „*U Vysokého Mýta lidé chytají na udici s hmyzem strojeným z hedvábí neb žíní, po němž pstruh i na půl lokte nad vodu se vyhodí, zvláště je-li nebe zamračené*“. Rovněž J. L. Bucek se ve své knize z r. 1879 („O českých rybách a chytání jich na udici“) zmiňuje o muškách - „pejřenkách“ – zhotovovaných podomácku v Železném Brodě. Jak říká Ing. Šimek: „*Nevíme, zda to byly původní vzory nebo napodobeniny tehdy už známých umělých mušek anglických a francouzských*“.

Jen tolik – bohužel – k mlhavým dějinám umělé mušky v českých zemích. Od začátku 20. století se u nás vývoj umělé mušky ještě nejméně padesát let řídil příkladem západních vzorů mušek (Hardy) a rovněž technikou i taktikou lovu s nimi.

Dnes, po šedesáti letech, prakticky až po zhroucení obou totalitních režimů, se kolo dějin otočilo a jsou to české země, čeští a moravští muškaři, vesměs závodníci, kteří udávají tón v lovu ryb na umělou mušku a vzory jejich mušek se stávají známé v celém muškařském světě. (**Česká nymfa**).

Naše putování dějinami umělé mušky by nebylo úplné, kdybychom nenahlédli za oceán a nezmínili se krátce o **přínosu Američanů** do historie tohoto malého zázraku. Zjistíme, že se situace v Americe velmi podobala té naší, české. Američané rovněž do přelomu 19. a 20. století dováželi a přebírali anglické vzory, ale později je i přetvářeli a tvořili podle nich své vlastní vzory. (Royal Coachman, Parmachene Belle a další). Toto období je spojeno s nám známým jménem **L.C. Orvis**.

A Američané splatili Evropě - a Anglii zvláště - svůj dluh! Současný moderní muškař by nejspíše dodal, že i s bohatými úroky. Ke konci 19. a na začátku 20. století přichází z východního pobřeží Ameriky **streamer**, ze západního **bucktail a hairwings** (vlasové mušky). Uvádí se, že původcem baků byl jistý farmář Trude a plukovník L. S. Thompson je přizpůsobil pro muškaření na pstruhy. Prý to byl nedostatek a vysoká cena materiálů pro vázání umělých mušek, které přivedly americké muškaře k tomu, aby začali experimentovat s domácími lehko dostupnými materiály (medvěd, los, zemní veverka a pod). Muddlery, spuddlery a nepřehledná řada kreací vlasových mušek jsou toho všeho výsledkem. I první **blešivec** byl

uvázaný Američanem a od tohoto „pravzoru“ se odvíjí nespočet variací vzorů mušek housenčitého typu, bez kterých by dnešní muškař nešel k vodě.

Ale to jsme se již dostali do **současnosti** a tady naše putování minulostí umělé mušky končí.

Prameny a doporučená literatura:

Jaroslav Tejčka, Rybářský sport

Ing. Zdeněk Šimek, Sportovní rybářství

Isaac Walton, The Compleat Angler

Fisherman's Encyclopedia, Ira N. Gabrielson, editor

A Historical Look at the Sport of Angling, <http://www.farreaches.org/fishing/angling.html>

A History of fly fishing, <http://www.flyfishinghistory.com/>

Jaromír Kudlák, Chvála muškaření, CD - „samizdat“